

www.vulkani.rs
office@vulkani.rs

Naziv originala:
Robert Ludlum
THE PARSIFAL MOSAIC

Copyright © 1982 by Robert Ludlum
Translation Copyright © 2020 za srpsko izdanje Vulkan izdavaštvo

ISBN 978-86-10-03488-2

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

ROBERT
Ladlam

PARSIFALOV
MOZAIK

Preveo Mirko Bižić

VULKAN
IZDAVAŠTVO

Beograd, 2020.

*Za Dolores i Čarlsa Riduča, dvoje najboljih ljudi koje sam
ikada upoznao – od zahvalnog brata
Na zdrowie!*

KNJIGA PRVA

PRVO POGLAVLJE

Hladni zraci mesečine sijali su sa noćnog neba i odbijali se sa ustalasane vode, koja se rasipala u bele mlazove na mestima gde su pojedinačni talasi naletali na kamenje na obali. Deo plaže između visokih stena Kosta Brave bio je gubilište. Morao je biti. Neka bog prokune ovaj zlosrećni svet – morao je biti!

Sada je mogao da je vidi. I čuje je kroz šum mora i razbijanja talasa. Divlje je trčala, histerično vrišteći: „*Pro boha živého! Proč? Co to děláš? Přestaň! Proč? Proč?*“*

Njena plava kosa sijala je na mesečini, a silueti u trku obličje je davao snop svetlosti iz jake baterijske lampe skoro pedeset metara iza nje. Pala je; razdaljina se smanjila i odjednom se razlegao rafal, a meci su razneli pesak i travu svuda oko nje. Biće mrtva za nekoliko sekundi.

Njegova ljubav biće mrtva.

Bili su visoko na brdu iznad Vltave, čamci na reci sekli su vodu krećući se na sever i jug, ostavljajući za sobom trag poput brazde. Uskovitlani dim iz fabrika dole ispod rastakao se u vedrom popodnevnom nebu, zamagljujući planine u daljini, i Majkl je gledao, pitajući se da li će vetrovi dunuti nad Pragom i odneti dim kako bi planine ponovo mogle da se vide. Glava mu je ležala na Jeninom krilu, duge noge bile su mu opružene, dodirujući pletenu korpu u koju je ona spakovala sendviče i ohlađeno vino. Ona je sedela na travi, leđima naslonjena na glatku koru brezovog stabla; milovala ga je po kosi, njeni prsti kružili su mu po licu, blago prateći liniju usana i jagodičnih kostiju.

* Češki: *Zaboga! Zašto? Šta to radiš? Prestani! Zašto? Zašto?* (Prim. prev.)

Robert Ladlam

„Mihaile, dragi moj, nešto sam razmišljala. Ti sakoi od štofa i tamne pantalone koje nosiš, i taj vrlo pravilan engleski koji mora da je sa nekog baš pravog univerziteta, nikada neće udaljiti Havličeka od Hevloka.“

„Ne verujem da im je to i bila svrha. Prvo što si pomenula je neka vrsta uniforme, a drugo učiš kao u samoodbrani.“ Osmehnuo se dodirujući joj ruku. „Osim toga, na tom univerzitetu sam bio jako davno.“

„Mnogo toga bilo je jako davno, zar ne? Upravo ovde dole.“

„Dogodilo se.“

„Ti si bio tamo, jadni moj dragi.“

„To je sad već prošlost. Preživeo sam.“

„Mnogi nisu.“

Plavokosa žena je ustala, okrećući se na pesku, hvatajući se za busenje trave, bacila se na desnu stranu i na nekoliko sekundi izbegla snop svetlosti. Krenula je prema makadamskom putu iznad plaže, ostajući u mraku, saginjući se, vrludajući, koristeći zaklon noći i strukova visoke trave da se sakrije.

To joj nimalo neće pomoći, pomislio je visoki muškarac u crnom džemperu, na svom položaju između dva drveta visoko iznad puta, iznad užasnog nasilja koje se dole odvijalo, iznad uspaničene žene koja će za nekoliko trenutaka biti mrtva. Video ju je jednom ranije, ne tako davno. Tada nije bila uspaničena – bila je veličanstvena.

Polako je ponovo navukao zavesu, pažljivo se krećući u mračnoj kancelariji, leđima naslonjen na zid, sporo i postepeno se primičući licem prozoru. Mogao je da je vidi dole ispod, kako prolazi kroz osvetljeno dvorište, dok je zvuk njenih visokih potpetica na pločniku odjekivao poput vojničkog marša između okolnih zgrada. Čuvari su se povukli u senke – videli su se samo obrisi sumornih marioneta u uniformama u sovjetskom stilu. Glave su se okrenule, što je ukazivalo na poglede pune priznanja usmerene na figuru koja se samouverenim krupnim koracima kretala prema gvozdenoj kapiji na sredini gvozdene ograde koja je okruživala kameni kompleks sedišta praške tajne policije. Misli iza tih pogleda bile su jasne: ovo nije bila obična sekretarica koja radi prekovremeno, ovo je bila privilegovana kurva koja prima diktat na komesarovom kauču u svako doba noći.

Ali i drugi su takođe posmatrali – sa drugih zamračenih prozora. Jedan zastoj u njenom samouverenom hodu, jedan trenutak oklevanja, i preko telefona će čuvarima na kapiji biti izdato naređenje za privođenje.

Parsifalov mozaik

Naravno, trebalo je izbegavati neprijatnosti kada se radi o komesarima, ali ne ako izgleda kao da ima neke osnove za sumnju. Sve je bilo u izgledu.

Nije bilo zastoja, nije bilo oklevanja. Ona je to nosila dalje... iznela napolje! Uspeli su! Odjednom je osetio ubod bola u grudima; znao je šta je to. Strah. Čisti, sirovi, mučni strah. Sećao se – bile su to uspomene u uspomenama. Dok ju je posmatrao, njegove misli vratile su se na grad u ruševinama, na užasne zvuke masovnih pogubljenja. Lidice. I dete – jedno od mnoge dece – koje je bežalo kroz uskovitlani sivi dim zapaljelih ruševina, prenoseći poruke i plastični eksploziv u džepovima. Jedan zastoj, jedno oklevanje i onda je sve... prošlost.

Stigla je do kapije. Poslušnom stražaru bilo je dopušteno da se isceri. Ona je bila veličanstvena. Bože, kako ju je voleo!

Stigla je do uzdignutog dela puta, besomučno se batrgajući i nogama i rukama, hvatajući se za zemlju i pesak u borbi za opstanak. Bez visoke trave da je zakloni, biće primećena; snop svetlosti će je pronaći, i kraj će brzo uslediti.

Posmatrao je, obuzdavajući emocije, brišući bol, poput ljudskog lakmusa koji prima utiske bez komentara. Morao je tako da se ponaša – profesionalno. Saznao je istinu, taj deo plaže na Kosta Bravi bio je potvrda njene krivice, dokaz njenih zločina. Histerična žena dole ispod bila je ubica, agent zloglasne Vojne kontraobaveštajne službe, surovog ogranka sovjetskog KGB-a koji je svuda sejavao terorizam. To je bila istina, i bila je neporeciva. Sve je video, i razgovarao je sa Vašingtonom i Madridom. Moskva je naredila da se sastanak obavi te noći, a cilj je bio da terenski agent VKS-a Jena Karas isporuči raspored atentata frakciji grupe Bader-Majnhof na izolovanoj plaži zvanoj Montebelo, severno od gradića Blanesa. To je bila istina.

Ali ta istina ga nije oslobodila. Umesto toga, vezala ga je za drugu istinu: obavezu njegove profesije. Oni koji su izdali žive i donosili smrt moraju umreti. Bez obzira ko, bez obzira... Majkl Hevlok doneo je odluku, i ona je bila nepovratna. Poslednju fazu klopke sâm je namestio, što će doneti smrt ženi koja mu je nakratko donela više sreće nego bilo koje drugo ljudsko biće na svetu. Njegova voljena je ubica; dozvoliti joj da živi značilo bi ubistvo stotina, možda i hiljada drugih.

Ono što Moskva nije znala bilo je da su u Lengliju provalili šifre VKS-a. On je lično emitovao poslednji prenos brodu na pola milje od obale Kosta Brave. *KGB je potvrdio. Agentu za kontakt razotkrila je obaveštajna služba SAD. Raspored atentata je lažan. Eliminirati.* Šifre su spadale u one najteže za provaljivanje; one će garantovati eliminaciju.

Robert Ladlam

Ona je sada ustala. Njeno vitko telo izdiglo se iznad izbočine od peska i zemlje. To će se dogoditi! Žena koja će umreti bila je njegova ljubav: grlili su se i tiho pričali kako će provesti ceo život jedno sa drugim, o deci, o miru i veličanstvenoj utehi da budu zajedno – da budu jedno. On je nekada verovao u sve to, ali to se neće dogoditi.

Ležali su u krevetu, njena glava na njegovim grudima, a mekana plava kosa padala joj je oko lica. On ju je sklonio u stranu, podižući pramenove koji su joj skrivali oči; i nasmejao se.

„Kriješ se“, rekao je.

„Izgleda kao da se uvek krijemo“, odgovorila je ona, tužno se osmehujući. „Osim kada želimo da nas vide ljudi koji treba da nas vide. Mi ne radimo ništa što jednostavno želimo da radimo. Sve je proračunato, Mihaile. Strogo kontrolisano. Mi živimo u pokretnom zatvoru.“

„To ne traje tako dugo, i neće trajati zauvek.“

„Valjda neće. Jednog dana shvatiće da im nismo potrebni, da nas više ne žele, možda. Hoće li nas pustiti da odemo, šta misliš? Ili ćemo nestati?“

„Vašington nije Prag. Ni Moskva. Izaći ćemo iz pokretnog zatvora, ja sa zlatnim satom, ti sa nekom vrstom tajnog odlikovanja u vidu tvojih ličnih dokumenata.“

„Jesi li siguran? Mi mnogo znamo. Možda previše.“

„Naša zaštita je u tome što znamo. Što ja znam. Oni će se uvek pitati: 'Je li on to negde zapisao? Budite oprezni, motrite na njega, budite dobri prema njemu...' To zapravo nije neuobičajeno. Mi ćemo izaći.“

„Uvek zaštita“, rekla je ona prelazeći mu prstom preko obrva. „Ti nikada ne zaboravljaš, zar ne? Rani dani, strašni dani.“

„Prošlost. Ja sam to zaboravio.“

„Šta da radimo?“

„Da živimo. Volim te.“

„Misliš li da ćemo imati decu? Gledati ih kako idu u školu, grliti ih, grditi ih? Ići na hokejaške utakmice?“

„Fudbalske... ili bejzbol utakmice. Ne hokejaške. Da, nadam se tome.“

„Šta ćeš ti raditi, Mihaile?“

„Predavaću, pretpostavljam. Negde na koledžu. Imam nekoliko snobovskih diploma koje kažu da sam kvalifikovan za to. Bićemo srećni, znam to. Računam na to.“

„Šta ćeš predavati?“

Parsifalov mozaik

On ju je pogledao, dodirnuo joj lice, a zatim mu je pogled odlutao na dotrajali plafon zapuštene hotelske sobe. „Istoriju“, rekao je. A onda ju je obrlio i privukao sebi.

Snop svetlosti prosekao je tamu. Uhvatio ju je, kao pticu u vatri, dok je pokušavala da ustane, zarobljena svetlošću koja je bila njena tama. Usledili su pucnjevi – pucnjevi terorista na teroristu. Žena se izvila unazad, prvi meci prodrli su u dno njene kičme, plava kosa zavijorila se iza nje. Zatim su se čula tri odvojena pucnja, donoseći konačnu presudu – oko strelca pronašlo je cilj; meci su ušli u njen vrat i lobanju, bacajući je napred preko hrpe zemlje i peska. Prstima je grebala zemlju, a krvlju umrljano lice je kao nekom milošću ostalo skriveno. Poslednji grč, i svi pokreti su prestali.

Njegova ljubav bila je mrtva – za neke je deo ljubavi bio deo onoga što su bili oni sami. Uradio je ono što je morao, baš kao što je i ona uradila to isto. Oboje su bili u pravu, oboje su pogrešili, na kraju su tako užasno pogrešili. Sklopio je oči, osećajući u njima neželjenu vlažnost.

Zašto je moralo da bude ovako? Mi smo budale. Još gore, mi smo glupi. Mi ne pričamo; mi umiremo. Tako nam ljudi žustrih jezika i prostog uma mogu govoriti šta je ispravno a šta pogrešno – geopolitički, razumeš, što znači da šta god oni kažu, to je izvan domašaja našeg detinjastog razumevanja.

Šta ćeš ti raditi, Mihaile?

Predavaću, pretpostavljam. Negde na koledžu...

Šta ćeš predavati?

Istoriju...

Sve je to sada istorija. Podsećanje na previše bolne stvari. Neka to bude hladna i nezainteresovana istorija, kao što su rani dani bili istorija. Oni više ne mogu biti deo mene. Ona ne može biti deo mene, ako je ikada i bila, čak i kada se pretvarala da jeste. Ipak ću održati obećanje, ne njoj već sebi. Završio sam sa ovim. Nestaću u nekom drugom životu, novom životu. Otići ću negde, predavaću negde. Razjašnjavajući beskorisne lekcije.

Čuo je glasove i otvorio oči. Dole ispod, ubice iz Bader-Majnhofa stigle su do zlosrećne žene, koja je opružena u smrtnoj agoniji i dalje grabila zemlju koja je bila njeno mesto pogubljenja – geopolitički predodređeno. Je li ona zaista bila tako veličanstven lažov? Jeste, bila je, jer je videla istinu. On ju je čak video u njenim očima.

Dvojica dželata sagnula su se da zgrabe telo i odvuku ga – njeno nekada graciozno telo biće prepušteno vatri ili vezano lancem za kamen i bačeno u dubinu. On se neće mešati; dokaz treba osetiti, dodirnuti, razmisliti o njemu kasnije, kada zamka bude otkrivena, još jedna lekcija naučena. Uzaludnost – geopolitički zahtevana.

Izenada je preko otvorene plaže naleteo jak vetar; ubice su se kretale s naporom, stopala su im se klizala po pesku. Čovek s leve strane podigao je desnu ruku u neuspešnom pokušaju da zadrži ribarski kačket na glavi; kačket je odleteo kotrljajući se prema peščanoj dini iznad koje je vodio put. Pustio je leš i potrčao za svojom kapom. Hevlok je gledao kako se čovek približava. Bilo je nečega u vezi sa njim – u vezi sa njegovim licem? Ne, radilo se o kosi, koja se jasno videla na mesečini. Bila je talasasta i tamna, ali ne potpuno tamna; iznad čela je imao beli pramen, poput iznenadnog upada koji je bio vrlo uočljiv. On je već video tu kosu, video je to lice negde ranije. Ali gde? Bilo je tako mnogo uspomena. Analizirani dosijei, pažljivo pregledane fotografije – spoljašnji saradnici, izvori informacija, neprijatelji. Odakle je ovaj čovek bio? Iz KGB-a? Iz strašne vojne obaveštajne službe? Iz otcepljene frakcije koju je plaćala Moskva kada nije izvlačila sredstva za vanredne situacije od šefa ispostave CIA u Lisabonu?

To nije bilo važno. Smrtonosne lutke i ranjivi pioniri nisu više brinuli Majkla Hevloka – ni Mihaila Havličeka, kad smo već kod toga. Ujutro će poslati telegram za Vašington preko ambasade u Madridu. On je završio, nema više šta da im da. Šta god njegovi pretpostavljeni želeli da im kaže u izveštaju, on će pristati na to. Čak će otići i u bolnicu; jednostavno ga nije bilo briga. Ali oni neće dobiti više nijedan dan njegovog života.

To je bila prošlost. Završila se na izolovanoj plaži zvanoj Montebelo na Kosta Bravi.

DRUGO POGLAVLJE

Vreme je istinski lek za bol. Ili bol nestane svojim putem, ili čovek nauči da živi sa njim. Hevlok je to shvatao, znajući da se u ovom trenutku na njegov slučaj delimično može primeniti i jedno i drugo. Bol nije nestao, ali ga je bilo manje; bilo je perioda kada su uspomene bile otupljene, a ožiljci osetljivi samo

kada se dodirnu. A putovanje je pomagalo; zaboravio je kako je to nositi se sa svim komplikacijama sa kojima se suočava turista.

„Ako biste obratili pažnju, gospodine, ovde na vašoj karti piše: 'Podložno promeni bez prethodnog upozorenja.'“

„Gde?“

„Ovde dole.“

„Ne mogu da pročitam.“

„Ja mogu.“

„Vi ste to naučili napamet.“

„Ja sam sa time upoznat, gospodine.“

I redovi ispred šaltera imigracione službe. Posle čega su sledile carinske provere. Nepodnošljivom je prethodilo nemoguće; muškarci i žene borili su se protiv sopstvene dosade lupajući gumiranim pečatima i divljački napadajući nedužne rajsfersluse čiji su proizvođači verovali u njihovo plansko zastarevanje.

On je bio razmažen, u to nije bilo sumnje. Njegov dotadašnji život imao je svoje teškoće i rizike, ali oni nisu uključivali opasnosti s kojim se putnik suočavao na svakom čošku. S druge strane, u svom dosadašnjem životu, kad god nije imao gde da ode, postojao je pokretni zatvor. Ne, ne baš. Postojali su sastanci na koje je morao da dođe, izvori informacija s kojima je morao da kontaktira, doušnici koje je morao da plati. Prečesto noću, u senkama, daleko od mesta na kome je mogao nekoga da vidi ili bude viđen.

Sada više nije bilo ničega od toga. Nije bilo ničega od toga skoro već osam nedelja. Kretao se na svetlosti dana, dok je išao niz Damrak u Amsterdamu prema filijali *Amerikan ekspresa*. Pitao se da li će ga tamo čekati telegram. Ako ga bude, to će označiti početak nečega. Konkretan početak. Posao.

Zaposlenje. Čudno je koliko je neočekivano često povezano sa rutinskim. Prošlo je tri meseca od one noći na Kosta Bravi, dva meseca i pet dana od kada je završio svoj izveštaj i zvanično prestao da radi za vladu. Došao je u Vašington iz bolnice u Virdžiniji, gde je dvanaest dana bio na terapiji. (Šta god da su očekivali da će naći, nije nađeno; i on je mogao to da im kaže. Nije ga više bilo briga; zar oni to nisu mogli da shvate!) Izašao je na vrata Stejt departmenta u četiri sata po podne kao slobodan čovek – a takođe i nezaposlen građanin bez penzije, sa određenim sredstvima koja teško da su bila dovoljna da se mogu smatrati izvorom redovnog godišnjeg prihoda. Palo mu je na pamet, dok je stajao na pločniku tog popodneva, da će u jednom trenutku u budućnosti morati da nađe posao, posao na kome će moći da razjašnjava lekcije o – Lekcijama sa velikim L. Ali ne još neko vreme; neko vreme će raditi samo onaj minimum koji je neophodan za funkcionalno ljudsko biće.

Putovaće, ponovo posetiti sva ona mesta koja nikada nije zaista posetio – pod svetlošću sunca. Čitaće – zapravo pročitavati – ne šifre i rasporede i dosijee nego sve one knjige koje nije čitao još od fakulteta. Ako će ikome išta da razjašnjava, mora iznova da nauči toliko toga što je zaboravio.

Ali, ako mu je išta bilo na pameti u četiri sata tog popodneva, bio je to valjan ručak. Posle dvanaest dana na terapiji, sa raznim hemikalijama i restrikcijama u ishrani, čeznuo je za dobrim obrokom. Upravo je hteo da se vrati u svoj hotel da se istušira i presvuče, kada se niz Ulicu C u pravi čas dovezao taksi. Sunce se odražavalo sa njegovih prozora tako da se nije moglo videti sedi li neko unutra. Auto je zastao pored ivičnjaka ispred njega – na njegov dati znak, pretpostavio je Majkl. Ali iz njega je brzo iskoračio putnik sa akten-tašnom, izmoren i napet čovek koji kasni na sastanak, i počeo da traži novčanik po džepovima. Isprva ni putnik ni Hevlok nisu prepoznali jedan drugoga; Majkl je u mislima već bio u restoranu, a drugi čovek je bio koncentrisan na plaćanje taksisti.

„Hevlok?“, odjednom je upitao putnik, nameštajući svoje naočare. „To jesi ti, zar ne, Majkle?“

„Hari? Hari Luis?“

„Upravo tako. Kako si, M. H.“

Luis je bio jedan od retkih ljudi koje je ikada sreo – a retko je sretao i samog Harija – koji su ga oslovljavali inicijalima. Bilo je to malo nasleđe sa fakulteta, kada su on i Luis bili kolege u grupi na Prinstonu. Majkl je počeo da radi za vladu, a Luis nastavio sa studijama. Doktor Hari Luis bio je pred-sedavajući odeljenja za političke nauke na malom ali prestižnom univerzitetu u Novoj Engleskoj, i s vremena na vreme dolazio je u prestonicu na savet-ničke poslove u Stejt departmentu. Nekoliko puta su se slučajno sreli kada su obojica bili u Vašingtonu.

„Dobro. I dalje sakupljaš dnevnicе, Hari?“

„Mnogo manje nego ranije. Neko je naučio vaše ljude kako da čitaju pro-cene i izveštaje naših univerziteta koji su više posvećeni tajnim znanjima.“

„Blagi bože, mene je zamenio bradonja u plavim farmerkama koji puši neke čudne cigarete.“

Profesor ga je zapanjeno pogledao ispod naočara. „Šališ se? Ti više *ne ra-diš*? Mislio sam da ćeš ovde raditi čitavog života!“

„Nasuprot tome, Hari. Život je počeo između petog i sedmog minuta na-kon što sam stavio svoj poslednji potpis. A za sat ili dva suočiću se sa prvim ra-čunom za ručak koji ne mogu da naplatim iz sredstava za vanredne troškove.“

„Šta ćeš raditi, Majkle?“

„Nisam razmišljao o tome. I ne želim neko vreme.“

Parsifalov mozaik

Profesor je zastao dok je uzimao kusura od taksiste, pa brzo progovorio. „Slušaj, kasnim na sastanak na spratu, ali ću prenoćiti u gradu. Pošto sam došao po dnevnicu, dopusti da ja platim ručak. Gde si odseo? Možda imam jednu dobru ideju.“

Nijedna vladina dnevnicu u civilizovanom svetu ne bi mogla da plati večeru te noći pre dva meseca i pet dana, ali Hari Luis zaista jeste imao dobru ideju. Oni su nekada bili prijatelji; ponovo su postali prijatelji, i Hevlok je otkrio da mu je lakše da priča sa nekim ko je bar neodređeno svestan kakav je on posao radio za vladu, nego sa nekim ko ništa ne zna o tome. Uvek je teško objasniti da se nešto ne može objasniti; Luis je to razumeo. Jedna stvar vodila je ka drugoj, koja je sa svoje strane vodila do Harijeve ideje.

„Jesi li ikada pomislio da se vratiš na univerzitet?“

Majkl se osmehnuo. „Kako bi ti zvučalo 'stalno'?“

„Znam, znam“, nastavio je Luis unoseći u svoje reči sarkazam. „Vi momci – mislim da vas zovu *utvare* – dobijate razne ponude od multinacionalnih kompanija za proketo dobre pare, svestan sam toga. Ali M. H., ti si bio jedan od najboljih. Tvoju disertaciju štampalo je desetak univerzitetskih publikacija; čak si držao sopstvene seminare. Tvoja akademska dostignuća, zajedno sa godinama rada za Stejt department – a ja shvatam da o najvećem delu tog rada ne možeš konkretno da govoriš – mogu te učiniti veoma privlačnim za upravu univerziteta. Mi uvek kažemo: Nadimo nekoga ko je bio tamo, ne pukog teoretičara. Dođavola, Majkle, ja mislim da si ti *taj*. Sad, znam da pare nisu neke...“

„Hari, pogrešno si me razumeo. Stvarno sam to mislio. *Stalno* mislim o povratku.“

Sada je na Harija Luisa bio red da se osmehne. „Onda imam drugu ideju.“

Nedelju dana kasnije Hevlok je avionom otputovao u Boston, a tamo se odvezao u studentski kampus od crvene cigle, obrastao bršljanom i okružen belim brezama, nadomak Konkorda u državi Nju Hempšir. Proveo je četiri dana sa Harijem Luisom i njegovom suprugom, lutajući okolo, odlazeći na razna predavanja i seminare, i srećući se sa onim predavačima i članovima uprave fakulteta koji su podržavali Harijevu pomisao da bi on mogao biti od koristi. Majklovi stavovi su „uzgredno“ traženi uz kafu, piće i večeru; muškarci i žene su ga gledali kao da ga smatraju obećavajućim kandidatom. Luis je dobro obavio svoj misionarski rad. Na kraju četvrtog dana, Hari je za ručkom objavio:

„Dopadaš im se!“

„Zašto i ne bi!“ rekla je njegova žena. „On je proketo dopadljiv.“

„U stvari su prilično ushićeni. To je ono što sam rekao pre neki dan, M. H. Ti si *bio tamo*. Šesnaest godina u Stejt departmentu čini te na neki način posebnim.“

„I?“

„Za osam nedelja održava se godišnja konferencija članova uprave. Tada se proučavaju koeficijenti ponude i potražnje. Kao kupovina stoke. Mislim da će ti biti ponuđen posao. Gde mogu da te nađem?“

„Putovaću. Zvaću ja tebe.“

pozvao je Harija iz Londona pre dva dana. Konferencija je još bila u toku, ali Luis je smatrao da će odmah dobiti odgovor.

„Pošalji mi telegram na *Amerikan ekspres* u Amsterdamu“, rekao je Majkl. „I hvala ti, Hari.“

Video je staklena vrata ispostave *Amerikan ekspresa* kako se otvaraju malo dalje ispred njega. Izašao je jedan par; muškarac je nezgrapno nameštao remenove dva foto-aparata na ramenima dok je brojao novac. Hevlok je zastao, na trenutak se pitajući da li zaista želi da uđe unutra. Ako je telegram stigao, sadržaće ili odbijenicu ili ponudu za posao. Ako bude odbijen, jednostavno će nastaviti da luta – a u tome je bilo izvesne utehe; površna pasivnost života bez planiranja postala je neka vrsta vrednosti za njega. Ako dobije ponudu za posao, šta onda? Je li bio spreman za to? Nije se radilo o odluci koja se donosi na terenu, gde mora biti instinktivna ako čovek želi da preživi, nego pre o odluci da se nečemu posveti. Je li on bio u stanju da se posveti? Gde su bile stvari kojima se posvetio još koliko juče?

Duboko je udahnuo, svesno naterao noge da koračaju i prišao staklenim vratima.

UPRAŽNJENO MESTO VANREDNOG PROFESORA SA ISKUSTVOM RADA ZA VLADU, U TRAJANJU OD DVE GODINE. STATUS VANREDNOG PREDAVAČA DO KONAČNOG PRIJEMA ZASTALNO NA KRAJU TOG ROKA. POČETNA PLATA DVADESET SEDAM I PO HILJADA GODIŠNJE. TREBAĆE MI TVOJ ODGOVOR U ROKU OD DESET DANA! NE TERAJ ME DA ZADRŽAVAM DAH. HARI.

Majkl je presavio telegram i stavio ga u džep jakne; nije otišao do šaltera odakle bi poslao svoj telegram Hariju Luisu u Konkord u Nju Hempširu, SAD. To će uraditi kasnije. Trenutno je dovoljno bilo to što je tražen, da zna da postoji početak. Biće mu potrebno nekoliko dana da prihvati svest o sopstvenoj legitimnosti, a možda i još nekoliko dana posle toga da se ponese s tim. Jer u legitimnosti je postojala mogućnost posvećivanja nečemu; nije bilo stvarnog početka bez toga.

Parsifalov mozaik

Izašao je na Damrak, udišući hladan amsterdamski vazduh, osećajući vlažnu svežinu kako dopire s kanala. Sunce je zalazilo; nakratko zaklonjeno niskim oblakom, ponovo se pojavilo, narandžasta kugla koja je bacala svoje zrake kroz izmešana isparenja. To je podsetilo Hevloka na svitanje na okeanu u Španiji – na Kosta Bravi. Cele te noći ostao je na obali, dok sunce nije izbilo iznad horizonta, spaljujući izmaglicu iznad vode. Spustio se do ivice puta, do peska i zemlje...

Prestani! Ne misli o tome. To je bio neki drugi život.

Pre dva meseca i pet dana Hari Luis je pukom slučajnošću izašao iz taksija tačno ispred njega i počeo da menja svet svog starog prijatelja. Sada, dva meseca i pet dana kasnije, trebalo je prihvatiti tu promenu. Prihvatice je, Majkl je to znao, ali nešto je nedostajalo: promenu je trebalo sa nekim podeliti, ali nije bilo nikoga sa kime bi je delio, nikoga ko bi ga pitao: „Šta ćeš predavati?“

Konobar u smokingu u *Diker en Tajsu* naneo je šećer iz srebrne posude na ivicu čaše sa zapaljenim brendijem; zatim će dodati i druge sastojke za jamajkansku kafu. Bilo je to besmisleno samopovlašđivanje, i verovatno traćenje veoma dobrog pića, ali Hari Luis je insistirao da popiju po jednu takvu kafu te noći u Vašingtonu. Reći će Hariju da je ponovio taj ritual u Amsterdamu, iako to verovatno ne bi uradio da je shvatio koliko je prokleti plamen jak i koliko će to privući pažnje na njegov sto.

„Hvala ti, Hari“, tiho je rekao kada je konobar otišao, podižući čašu nekoliko centimetara od stola da nazdravi svom nevidljivom prijatelju. Uostalom, bilo je bolje ne biti potpuno sam.

Istovremeno je osenio približavanje nekog čoveka i krajičkom oka video tamnu figuru koja je postajala sve veća. Figura u konzervativnom prugastom odelu provlačila se kroz senke i svetlost sveća prema separeu. Hevlok je nagnuo čašu i podigao pogled prema tom licu. Čovek se zvao Džordž; bio je šef ispostave CIA u Amsterdamu. Nekada su sarađivali, što nije uvek bilo prijatno, ali je uvek bilo profesionalno.

„To je zanimljiv način da objaviš da si došao ovde“, rekao je obaveštajac, skrećući pogled prema konobarova kolica za posluživanje na kojim je i dalje stajala posuda sa šećerom. „Mogu li da sednem?“

„Biće mi zadovoljstvo. Kako si, Džordžu?“

„Bio sam i bolje“, rekao je čovek iz CIA, spuštajući se na sedište nasuprot Majklovog.

„Žao mi je što to čujem. Da li bi želeo piće?“

„To zavisi.“

„Od čega?“

„Da li ću se dovoljno dugo zadržati.“

„Baš smo tajanstveni“, rekao je Hevlok. „Ali opet, ti verovatno još radiš.“

„Nisam znao da je radno vreme tako strogo određeno.“

„Ne, valjda i nije. Jesam li ja razlog što radiš prekovremeno, Džordžu?“

„Trenutno, možda“, odgovorio je čovek iz CIA. „Iznenaden sam što te vidim ovde. Čuo sam da si se povukao.“

„Dobro si čuo.“

„Pa zašto si onda ovde?“

„Zašto da ne? Putujem. Sviđa mi se Amsterdam. Moglo bi se reći da trošim otpremninu na obilazak svih onih mesta koja sam retko uspevao da vidim na svetlosti dana.“

„Ja bih *mogao* to da kažem, ali to ne znači da verujem u to.“

„Veruj, Džordžu. To je istina.“

„Nema ničega u pozadini iza toga?“, upitao je obaveštajac, ne skrećući pogled sa Majkla. „Mogu to da otkrijem, znaš.“

„Baš ničega. Povukao sam se, završio, trenutno sam nezaposlen. Budeš li se raspitivao, to je sve što ćeš čuti, ali mislim da nećeš na to trošiti vreme za komunikaciju sa Lenglijem. Uveren sam da su šifre izmenjene u vezi sa mnom, a svi izvori i doušnici u Amsterdamu obavешteni su o mom statusu. Ja sam u zabranjenom području, Džordžu. Svako ko ima posla sa mnom sâm traži izbacivanje sa platnog spiska i sasvim moguće sahranu u tajnosti.“

„To su *površinske* činjenice“, saglasio se čovek iz CIA.

„To su jedine činjenice. Nemoj se zamarati tražeći nešto drugo; ništa nećeš naći.“

„U redu, recimo da ti verujem. Ti putuješ i trošiš svoju otpremninu.“ Agent je zastao i nagnuo se napred. „Nje će nestati.“

„Čega to?“

„Otpremnine.“

„Neizbežno. A do tada očekujem da ću naći unosno zaposlenje. Zapravo, baš ovog popodneva...“

„Zašto čekati? Možda ja mogu da ti pomognem u tome.“

„Ne, ne možeš, Džordžu. Nemam ništa za prodaju.“

„Naravno da imaš. Stručnost. Konsultantska plata isplaćena iz sredstava za vanredne troškove. Bez imena, bez dosijea, bez mogućnosti praćenja.“

„Ako izvodiš proveru, loše to radiš.“

„Nema provere. Spreman sam da platim da izgledam bolji nego što jesam. Ne bih ti to priznao da te proveravam.“

Parsifalov mozaik

„Možda i bi, ali bi onda bio prokleta budala. To je trećerazredna klopka; toliko je nezgrapna da si je možda stvarno i isprobao. Niko od nas ne želi da ta sredstva za vanredne troškove budu previše pažljivo praćena, zar ne?“

„Ja možda nisam na tvom nivou, ali nisam ni trećerazredni igrač. Treba mi pomoć. Nama treba pomoć.“

„To je već bolje. Laskaš mom egu. Mnogo je bolje.“

„Šta misliš o ovome, Majkle. KGB je svuda po Hagu. Ne znamo koga su kupili ili koliko visoko u hijerarhiji su dospeli. NATO je ugrožen.“

„Svi smo mi ugroženi, Džordžu, a ja *ne mogu* da pomognem. Zato što ne verujem da to pravi ikakvu razliku. Stignemo do petog polja na tabli, gurajući njih nazad na četvrto, pa oni preskoče preko nas na sedmo. Onda mi kupimo put do osmog; oni nas blokiraju na devetom, i niko ne stiže do desetog. Svi zamišljeno klimaju glavom i kreću iz početka. U međuvremenu žalimo nad svojim gubicima i brojimo i veličamo žrtve, nikada ne priznajući da to ne čini nikakvu razliku.“

„To je glupost. Nas *niko* neće pokopati.“

„Da, hoće, Džordžu. Deca 'još nerođena i nezačeta'. Osim ako ona ne budu pametnije od nas, što bi sasvim lako moglo da se dogodi. Gospode, nadam se da hoće.“

„O čemu, dođavola, pričaš?“

„'O purpurnom atomskom testamentu krvavog rata.““

„Molim?“

„Istorija, Džordžu. Hajde da popijemo to piće.“

„Ne, hvala.“ Šef ispostave CIA ispravio se na sedištu. „A mislim da je i tebi bilo dovoljno“, dodao je ustajući.

„Ne još.“

„Idi dođavola, Hevlok.“ Obaveštajac se okrenuo da pođe.

„Džordžu.“

„Šta je?“

„Napravio si previd. Hteo sam da ti kažem nešto o ovom popodnevu, ali ti me nisi pustio da završim.“

„Pa šta?“

„Pa to znači da si znao šta sam hteo da ti kažem. Kada si presreo telegram? Oko podneva?“

„Idi dođavola.“

Majkl je gledao čoveka iz CIA kako se vraća za svoj sto na drugoj strani prostorije. Večerao je sam, ali Hevlok je znao da on nije sam. U roku od tri minuta ta procena je potvrđena. Džordž je potpisao svoj račun – loš običaj – i žurno prošao ispod lučnog svoda izlaza u hodnik. Četrdeset pet sekundi

Robert Ladlam

posle njega, mlađi čovek na desnoj strani prostorije ustao je da pođe, vodeći podruku neku zbunjenu damu. Prošao je minut, i dvojica muškaraca koji su bili u separeu sa leve strane ustali su kao jedan i krenuli prema izlazu. Kroz svetlost sveća, Majkl se usredsredio na tanjire u separeu. Oba su bila puna hrane. Loš običaj.

Pratili su ga, posmatrali, presretali mu telegrame. Zašto? Zašto nisu mogli da ga ostave na miru?

Toliko o Amsterdamu.

Podnevno sunce u Parizu bilo je zaslepljujuće žuto, njegovi drhtavi zraci odbijali su se od Sene ispod mosta. Hevlok je došao do sredine Pon Rojala. Mali hotel u kom je odseo nalazio se samo nekoliko blokova od Ru di bak, i putanja kojom se kretao od Luvra bila je najlogičnija. Znao je da je važno da ne skreće sa nje, da ne dozvoli da taj ko ga prati pomisli da je posumnjao u njegovo ili njeno prisustvo. Opazio je taksi, isti onaj od malopre, kada je dva puta brzo skrenuo kroz saobraćaj kako bi njega zadržao u vidu. Ko god je izdavao naloge vozaču bio je dobar; taksi se na uglu zaustavio manje od dve ili tri sekunde, a onda je odjurio u suprotnom smeru; što znači da osoba koja ga je pratila sada ide peške po mostu prepunom ljudi. Ako je cilj bio kontakt, gužva je veoma pomagala, a most još i više. Ljudi su se zaustavljali na mostovima preko Sene jednostavno da bi odsutno buljili dole u vodu; to su radili već vekovima. Mogli su se voditi i diskretni razgovori. Ako je cilj bio kontakt, a ne samo nadgledanje. Majkl je stao, naslonio se na kamenu zid visok do grudi koji je služio kao ograda, pa zapalio cigaretu, ne skrećući pogled sam *bateau mouche** koji samo što nije prošao ispod mosta. To je značilo da će, ako ga neko posmatra, izgledati da on posmatra turistički brod, nemarno mašući njegovim putnicima dole ispod. Ali nije; pretvarajući se da zaklanja oči od sunca, koncentrisao se na visoku priliku koja mu se približavala zdesna.

Mogao je da razazna sivi šešir, kaput sa somotnim okovratnikom i sjajne crne cipele sa patent-zatvaračem; to je bilo dovoljno. Čovek je bio oličenje pariskog bogatstva i elegancije. Bio je to čovek koji putuje po celoj Evropi i čini čast salonima bogataša. Prezivao se Grave, i smatran je najpućenijim kritičarem klasične umetnosti u Parizu – što je značilo na celom kontinentu – a samo su oni koji su morali da znaju znali da je on prodavao mnogo više od svoje stručne kritike. Zaustavio se uz ogradu na nešto više od dva metra od Hevloka, pa počeo da namešta svoj somotski okovratnik; govorio je

* Fr. brodić za turističku plovidbu po rekama i jezerima. (Prim. prev.)